

UDC 368.8:368.013.4

DYNAMICS OF UKRAINIAN INSURANCE MARKET DEVELOPMENT THROUGH THE PRISM OF TOP-RATING INDICATORS OF INSURANCE COMPANIES

I. Demyanyuk

Article info

Received
30.06.2020

Accepted
19.08.2020

Polissia
National
University
7, Saryi Blvd,
Zhytomyr,
10008, Ukraine

E-mail:
innadem@meta.ua

Demyanyuk, I. (2020). Dynamics of Ukrainian insurance market development through the prism of top-rating indicators of insurance companies. Scientific Horizons, 08 (93), 57–64. doi: 10.33249/2663-2144-2020-93-8-57-64.

Insurance is a powerful catalyst for development of economy around the world. The domestic market of insurance services promotes to the redistribution of risks in the economy and forms the social protection of the population. Constant changes in economic processes and improvement of the provisions of state regulation form the relevance of the study of changes in insurance market indicators. The purpose of the study is to establish the dynamics of development of the insurance market in Ukraine through the prism of the top rating of insurance companies, including analysis of indicators of Zhytomyr region and to identify major gaps in the insurance sector and ways to remove it. The key tasks include: analysis of insurance payments and payouts of the top rating of insurance companies of Ukraine; assessment of the insurance market of Zhytomyr region in terms of insurance types; analysis of risks and prospects of the insurance market in the conditions of COVID-19. General scientific and statistical methods became research methods, namely: system analysis and generalization; methods of scientific abstraction, observation and comparison.

The level of insurance payments and insurance payouts according to the top rating of insurance companies in Zhytomyr region and in Ukraine in general is assessed. A tendency to reduce the number of insurance companies due to changes in government regulation is detected. The specific weight of insurance payments and insurance payouts of Zhytomyr region within Ukraine is determined. A need to restore public confidence in the insurance market in order to increase the percentage of life insurance is detected. Leading companies in risky types of insurance in Zhytomyr region are identified. The risks and prospects of the insurance market in a pandemic are studied. The types of insurance that will suffer mostly from COVID-19 are identified. Ways to solve the problems of the modern insurance market in Ukraine are offered. Prospects for further research in this area are to improve regulations and to evaluate the actual indicators of the insurance market in a pandemic.

Key words: *insurance market, life insurance, top rating of insurance companies, insurance payments, insurance payouts, insurance companies.*

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ПОКАЗНИКІВ ТОП-РЕЙТИНГУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

I. В. Дем'янюк

Поліський національний університет
бульвар Старий, 7, м. Житомир, 10008, Україна

Страхування є потужним каталізатором розвитку економіки в усьому світі. Вітчизняний ринок страхових послуг сприяє перерозподілу ризиків в економіці та формує соціальний захист населення.

Постійні зміни економічних процесів та вдосконалення положень державного регулювання формують актуальність дослідження змін показників страхового ринку. Метою дослідження є встановлення динаміки розвитку страхового ринку України крізь призму показників топ-рейтингу страхових компаній, включаючи аналіз показників Житомирського регіону, та виявлення основних прогалин сфери страхування і шляхів їх усунення. До ключових завдань віднесено: аналіз страхових платежів та виплат топ-рейтингу страхових компаній України; оцінка ринку страхування Житомирщини в розрізі видів страхування. Методами дослідження стали загальнонаукові та статистичні методи, а саме: системного аналізу та узагальнення; методи наукової абстракції, спостереження і порівняння.

Здійснено оцінку рівня стану страхових платежів та страхових виплат за топ-рейтингом страхових компаній Житомирщини та загалом по Україні. Виявлено тенденцію зменшення кількості страхових компаній за рахунок змін державного регулювання. Визначено питому вагу страхових платежів та страхових виплат Житомирського регіону в межах України. Виявлено потребу відновлення довіри громадян до ринку страхування задля збільшення відсотку страхування життя. Визначено компанії-лідери з ризикових видів страхування Житомирщини. Досліджено ризики та перспективи страхового ринку в умовах пандемії. Запропоновано шляхи вирішення проблем сучасного страхового ринку України. Перспективами подальших досліджень у даному науковому напрямі є вдосконалення нормативно-правового регулювання, а також оцінка фактичних показників страхового ринку в умовах пандемії.

Ключові слова: ринок страхування, страхування життя, топ-рейтинг страхових компаній, страхові платежі, страхові виплати, страхові компанії.

Вступ

Страховий ринок України є ключовим сегментом фінансового сектору країни. Страхування – це інструмент захисту майнових та економічних інтересів підприємств та фізичних осіб і життя громадян. Сфера страхування – одна з найважливіших галузей економіки, яка має прямий вплив на суспільство. Це страхові відшкодування ризиків та ефективне управління ними. Страхування стимулює постійне зростання економіки за рахунок інвестицій. Ефективно функціонуючий ринок страхових послуг є важливим компонентом розвитку ринкової економіки та відіграє визначальну роль у формуванні загальноекономічної ситуації не лише в країні, а й у світі (Kulyna & Farion, 2017).

Дослідженням стану страхового ринку України протягом останніх десяти років займалися наступні вчені: В. Базилевич, А. Бойко, В. Борисова, Н. Внукова, Я. Гринчишин, В. Диба, О. Золотарьова, О. Журавка, Г. Кулина, Н. Фесенко та ін. Проаналізувавши основні показники страхового ринку 2015–2017 рр., відзначено, що вітчизняний ринок страхування життя перебуває на стадії розвитку, однак відмічає перспективу досягнення європейського рівня (Tanchak, 2018).

В умовах нестабільності економічної, соціальної та політичної ситуації в Україні важливо дослідити тенденції змін показників ринку страхування. Мета дослідження полягає у

встановленні динаміки розвитку страхового ринку України крізь призму показників топ-рейтингу страхових компаній, включаючи аналіз показників Житомирського регіону, та виявленні основних прогалин сфери страхування і шляхів їх усунення. Завданням визначено: проаналізувати страхові платежі та страхові виплати топ-рейтингу страхових компаній України в період 2016–2019 рр.; проаналізувати страховий ринок Житомирщини в розрізі видів страхування.

Матеріали та методи

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні наукові методи: системного аналізу та узагальнення для фактичної оцінки показників страхового ринку; методи наукової абстракції, спостереження і порівняння з метою встановлення тенденції змін показників, причинно-наслідкових зв'язків, а також прогнозування змін під впливом економічних, соціальних та політичних факторів.

Результати дослідження та обговорення

Страховий ринок посідає друге місце за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових інститутів України (Zhuravka & Vasylychuk, 2017). Задля оцінки наявного та ймовірного потенціалу формування інвестицій в економіку від страхового ринку важливо дослідити динаміку кількості страхових компаній за останні роки (табл. 1).

Таблиця 1. Кількість страхових компаній у 2016–2019 рр.

Показники	Рік				2019 р. у % до 2016 р.
	2016	2017	2018	2019	
Кількість страхових компаній:*	310	294	281	233	75,2
в т.ч. СК "non-Life"	271	261	251	210	77,5
в т.ч. СК "Life"	39	33	30	23	59
Топ-рейтинг страхових компаній,** в т.ч.:	78	72	67	60	76,9
-Житомирський регіон	12	10	11	8	66,7

Джерело: *за даними (Pidsumky, 2020); **за даними (Ukrainskiy..., 2017, 2018, 2019).

Встановлено тенденцію до стрімкого зменшення кількості страхових компаній (СК) в Україні. В період з кінця 2016 року до кінця першого кварталу 2020 року кількість СК зменшилася на 85 компаній. Звертаємо увагу на низький показник кількості компаній зі страхування життя. У загальній кількості СК, станом на кінець першого кварталу 2020 року, кількість СК "Life" становить 9,8 % від усієї кількості СК. З кожним роком частка компаній зі страхування життя зменшується: 2016 р. – 12,6 %, 2017 р. – 11,2 %, 2018 р. – 10,7 %, 2019 р. – 9,9 %.

Наведена статистика є невтішною, адже у всьому світі страхування життя є потужним інструментом соціального захисту для громадян та гарантією довгострокового фінансування – інвестиції – економік. Однак лише у разі, якщо їх частка у загальній сумі страхових послуг коливається від 40 % до 80 %. В Україні цей показник менше 1 %. Галушак В. зазначає, що вітчизняний страховий ринок потребує застосування умов європейських інноваційних страхових програм в частині збалансування якісних і кількісних параметрів страхової угоди (Halushchak, 2019).

У досліджуваний період відбулося зменшення кількості СК і у топ-рейтингу України – з 78 до 60 одиниць. У Житомирському регіоні станом на 31.12.2019 р. топ-рейтинг обмежується 8 компаніями проти 12, що функціонували у 2016 р. Недостатня капіталізація, висока концентрація на ринку фінансових послуг, низька якість активів, затримання виплат страхових премій, фіктивні договори страхування та нестабільна ситуація в країні стали основними причинами зменшення кількості СК. У праці Дибя В. А. зазначено, що збереженню тиску на страховий ринок сприяють

невирішені проблеми на Сході країни, поділяємо цю думку (Dyba, 2016). Однак найбільш впливовим фактором зменшення СК стала боротьба держави за якість страхового ринку – розпорядження № 850 "Про Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика" (2018) від 07.06.2018 зі змінами № 1511 від 08.08.2019. Неможливим до виконання для багатьох, особливо дрібних СК, став пункт про очищення портфелів від неякісних активів та формування додаткового резерву ліквідності протягом двох років.

За даними журналу «Insurance TOP» було проаналізовано надходження страхових платежів та здійснених страхових виплат за топ-рейтингом страхових компаній України. Також наведено дані про надходження страхових платежів та виплат Житомирського регіону в період 2016–2019 рр. (табл. 2).

У період з 2016 по 2019 рік рівень надходження страхових платежів СК, що входять до топ-рейтингу України, збільшився на 22,6 %. Варто зазначити стабільну щорічну тенденцію до збільшення.

У частині страхових виплат в період з 2016 по 2019 рр. встановлено щорічну динаміку зростання – за досліджуваний період на 48,1 %. Незважаючи на зростання показників, інституційні та функціональні характеристики страхового ринку України загалом не відповідають тенденціям світових страхових ринків та реальним потребам вітчизняної економіки, що зумовлює його істотне відставання у глобальному процесі формування світової фінансової системи (Fesenko & Yaremchenko, 2019).

Таблиця 2. Рівень надходження страхових платежів та страхові виплати у 2016–2019 рр., млн грн

Показники	Рік				2019 р. у % до 2016 р.
	2016	2017	2018	2019	
Топ-рейтинг страхових компаній по «Страхових платежах»: в т. ч.	22042,3	24500,5	24991,5	27019,2	122,6
- Житомирський регіон	87,7	109,4	155,3	185,7	211,7
Топ-рейтинг страхових компаній по «Страхових виплатах»: в т. ч.	7259,9	7489,2	9785,3	10754,5	148,1
- Житомирський регіон	24,2	36,3	45,6	81,4	337
Частка страхових платежів Житомирського регіону, %	0,4	0,5	0,6	0,7	175
Частка страхових виплат Житомирського регіону, %	0,3	0,5	0,5	0,8	266

Джерело: складено автором.

Житомирський регіон також відзначився тенденцією підвищення рівня надходження страхових платежів. У 2016 році показник становив 87,7 млн грн, а у 2019 р. – 185,7 млн грн. У відсотковому співвідношенні за досліджуваний період виявлено підвищення рівня страхових платежів на 111,7 % – більше ніж у 2 рази. Питома вага надходжень страхових платежів з Житомирського регіону у загальній сумі страхових платежів топ-рейтингу СК України у 2019 р. становить 0,7 %, у 2016 р. цей показник становив – 0,4 %.

У відсотковому співвідношенні сума страхових виплат у Житомирському регіоні у 2019 р. у порівнянні з 2016 збільшилася на 237 %. Частка

страхових виплат із Житомирського регіону у загальній сумі страхових виплат СК топ-рейтингу України у 2019 році склала 0,8 %, натомість у 2016 році цей показник становив 0,3 %.

Зменшення кількості страхових компаній та збільшення страхових платежів і виплат характеризує підвищення якості страхового ринку. Зростання якості страхового ринку Житомирського регіону та збільшення питомої ваги страхових платежів регіону в загальній сумі страхових платежів по Україні зумовлює актуальність дослідження страхових платежів топових СК Житомирського регіону у розрізі видів страхування (табл. 3), (табл. 4), (табл. 5), (табл. 6).

Таблиця 3. Рівень надходження страхових платежів в ТОП-7 страхових компаній Житомирського регіону за 2016 рік, млн грн

Види страхування	Страхові компанії, рейтинг							Інші страхові компанії (5 компаній)	Всього по компаніях
	1	2	3	4	5	6	7		
КАСКО	8,7	0,1	1,4	6,3	1,7	0,1	1,8	3,4	23,4
ОСАЦВ	10,0	9,5	5,1	1,5	1,7	2,7	1,6	2,4	34,5
ДМС	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3
НВ	0,2	0,2	0,1	0,1	0,7	0,0	0,1	0,4	1,8
Майно	1,6	5,4	0,6	0,4	0,1	0,0	0,3	0,9	9,3
Туристичне	0,6	0,1	0,7	0,0	1,6	0,0	0,1	0,3	3,4
Інші види	5,6	0,7	1,8	0,1	2,1	2,2	0,4	2,1	15,0
Всього	26,7	16,1	9,7	8,5	7,9	5,0	4,4	9,4	87,7

Джерело: складено автором за даними (Ukrainskiy, 2016, 2017).

Найбільшу кількість страхових платежів у 2016 році у Житомирському регіоні було внесено за напрямом – ОСАЦВ – 34,5 млн грн, що

становить 39,3 % усіх страхових платежів. Компанія-лідер за сумою страхових надходжень у 2016 році – Страхова Група «ТАС».

Таблиця 4. Рівень надходження страхових платежів у ТОП-7 страхових компаній Житомирського регіону за 2017 рік, млн грн

Види страхування	Страхові компанії, рейтинг							Інші страхові компанії (3 компанії)	Всього по компаніях
	1 Страхова Група «ТАС»	2 НАСК «Оранга»	3 СК «Княжа»	4 СК «АХА Страхування»	5 СК «ПЗУ Україна»	6 СК «Українська страхова група»	7 СК «Арсенал Страхування»		
КАСКО	10,8	0,2	2,3	8,2	2,4	2,5	3,8	2,0	32,2
ОСАЦВ	14,9	10,9	5,7	1,3	2,4	1,5	0,8	3,1	40,6
ДМС	0,0	0,1	0,7	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0	1,1
НВ	0,3	0,2	0,2	0,0	0,8	0,1	0,4	0,0	2,0
Майно	2,5	6,5	0,6	0,4	0,2	0,5	0,2	0,1	11,0
Туристичне	1,0	0,2	0,8	0,2	2,1	0,1	0,1	0,2	4,7
Інші види	7,5	0,7	2,5	0,2	1,7	0,6	0,1	4,4	17,8
Всього	37,0	18,8	12,8	10,4	9,7	5,5	5,4	9,8	109,4

Джерело: складено автором за даними (Ukrainisky, 2016, 2017).

У 2017 році вид страхування ОСАЦВ займає перше місце за рівнем надходження страхових платежів і в загальній їх сумі по Житомирському регіоні становить 37 %, що на 2,3 % менше, ніж у

2016 році. Страхова Група «ТАС» у 2017 році втримала позицію лідера за рівнем надходження страхових платежів.

Таблиця 5. Рівень надходження страхових платежів в ТОП-7 страхових компаній Житомирського регіону за 2018 рік, млн грн

Види страхування	Страхові компанії, рейтинг							Інші страхові компанії (4 компанії)	Всього по компаніях
	1 Страхова Група «ТАС»	2 НАСК «Оранга»	3 СК «Княжа»	4 СК «ПЗУ Україна»	5 СК «АХА Страхування»	6 СК «Українська пожежно-страхова компанія UPSK»	7 СК «Арсенал Страхування»		
КАСКО	16,2	0,3	3,1	4,3	9,5	0,6	5,6	6,2	45,8
ОСАЦВ	24,4	13,2	7,3	4,0	1,0	8,0	1,1	4,4	63,4
ДМС	0,0	0,1	2,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,3	2,8
НВ	0,5	0,2	0,2	1,1	0,0	0,0	0,4	0,1	2,5
Майно	3,3	6,9	0,6	0,2	0,2	0,8	0,2	1,0	13,2
Туристичне	1,8	0,4	1,3	3,4	0,2	0,2	0,2	0,4	7,9
Інші види	7,4	0,7	2,6	2,8	0,2	0,8	0,0	5,1	19,7
Всього	53,6	21,8	17,3	15,9	11,2	10,4	7,5	17,7	155,3

Джерело: складено автором за даними (Ukrainisky, 2016, 2017).

ОСАЦВ – вид страхування, за яким внесено найбільшу суму страхових платежів – 40,8 %, що на 3,8 % більше, ніж у 2017р. Найбільшу кількість

страхових платежів було здійснено у Страховій Групі «ТАС».

Таблиця 6. ТОП-7 страхових компаній Житомирського регіону за 2019 рік, страхові платежі, млн грн

Види страхування	Страхові компанії, рейтинг							Інші страхові компанії (1 компанія)	Всього по компаніях
	1	2	3	4	5	6	7		
КАСКО	23,0	0,2	5,9	2,0	8,7	10,5	5,6	0,2	56,1
ОСАЦВ	36,3	16,0	4,1	9,9	1,6	0,9	1,4	1,0	71,3
ДМС	0,0	0,3	0,2	2,5	0,0	0,1	0,0	0,1	3,2
НВ	0,9	0,3	2,6	0,3	0,3	0,2	0,0	0,0	4,6
Майно	4,3	7,3	0,1	0,4	0,7	0,2	0,6	0,2	13,8
Туристичне	2,5	0,4	6,7	2,0	0,1	0,2	0,2	0,0	12,1
Інші види	14,0	1,1	3,6	2,3	0,3	0,0	1,4	2,0	24,6
Всього	81,1	25,6	23,2	19,4	11,7	12,0	9,2	3,5	185,7

Джерело: складено автором за даними (Ukrainisky, 2016, 2017).

Найбільшу суму страхових платежів здійснено за напрямом ОСАЦВ – 38,4 %, що на 2,4 % менше, ніж у 2018 році. У 2017 р. – 37,1 %, а у 2016 р. – 39,3 %. Найвищий коефіцієнт довіри залишається до Страхової Групи «ТАС».

ОСАЦВ – обов'язковий вид страхування, тож превалювання суми страхових внесків над іншими видами страхування впродовж досліджуваного періоду не є випадковістю. Оскільки надходжень від обов'язкового страхування найбільше, постає питання щодо раціональності їх використання. О. Руда наголошує, що обов'язкове страхування має базуватися на принципі формування страхових резервів винятково для цілей компенсації збитків постраждалим особам, а не для фінансування заходів, покриваючих безгосподарність організацій і неорганізованість громадян (Ruda, 2020).

На другому місці за сумою страхових платежів – КАСКО. У 2019 році відсоток платежів за цим видом становить 29,4 % всіх страхових платежів регіону. Таким цей показник був і у 2018, і у 2017 роках, і це на 2,7 % вище, ніж у 2016 р.

У 2016 році третє місце за забезпеченням

Житомирського регіону страховими платежами була – зелена карта – 11,7 %. Однак упродовж 2017–2019 рр. – третє місце належало виду страхування – майно. 2017 р. – 10 %, 2018 р. – 8,5 %, 2019 р. – 7,5 %. Найменшу вартість у загальній системі платежів регіону мають страхові платежі за напрямами – добровільного медичного страхування та нещасних випадків у транспорті. Варто відмітити позитивну тенденцію росту страхових платежів за туристичним напрямом. Ефективний сектор страхування надає значні вигоди домогосподарствам, підприємствам, комерційним діячам, державі та фінансовому сектору (Malikova, 2017). Деякі автори наголошують на потребі розвитку нових видів добровільного страхування, адже чітка спеціалізація компаній на окремих видах класичного страхування, призводить до труднощів розвитку нових компаній (Onisiforova et al., 2018).

Упродовж усього досліджуваного періоду Страхова Група «ТАС» є лідером за страховими платежами Житомирського регіону. У 2019 р. – 43,6 % у загальній сумі страхових платежів по регіону. Друге місце очолює НАСК «Оранта». У 2019 році частка страхових платежів у загальній сумі платежів по регіону становить – 13,8 %.

Третє місце протягом 2016–2018 рр. належало СК «Княжа», однак у 2019 році третє місце посіла СК «ПЗУ Україна» – 12,4 % всіх страхових платежів регіону. Натомість СК «Княжа» посіла 4 місце, склавши 10,5 % в загальному обсязі страхових платежів Житомирського регіону.

Виявлена статистика є актуальною за умов стабільного функціонування страхового ринку. Перший квартал 2020 року не відзначився непередбачуваністю. Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом 2019 року по Україні збільшився на 7,7 в.п. та становив 32,5 %. Незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 98,8 % – акумулюють 100 СК "non-Life" (49,3 % всіх СК "non-Life") та 96,2 % – 10 СК "Life" (45,4 % всіх СК "Life"). Темп приросту страхових виплат за видами діяльності у порівнянні з I кварталом 2019 року збільшився на 12,6 % (*Informatsiya pro stan...*, 2020).

Однак II квартал 2020 року відзначився пандемією, що вплинуло на всю світову економіку та страховий ринок у тому числі. Тож як пандемія COVID-19 вплине на страхову галузь?

Зменшення рівня ВВП в країні ймовірно сприятиме поширенню безробіття.

Туристичний, ресторанний та авіабізнес не функціонує на повну потужність, відповідно прогнозується зниження рівня страхових платежів за туристичним видом страхування. До того ж, інвестування коштів у послуги страхування стане неможливим для значного відсотка населення.

За прогнозами *Insurance Innovation Reporter* (*Как пандемія...*, 2020) туристичне страхування, зокрема витрати на медичне обслуговування, скасування поїздки, втрату роботи, затримку поїздки, може призвести до значного зростання вимог у поєднанні з величезним падінням нових договорів страхування. Тож прогноуються труднощі і касовий розрив. Однак у майбутньому відсоток туристів, що вибрали туристичну страховку, збільшиться.

Висновки

На вітчизняному ринку страхування, в тому числі в страхових компаніях Житомирського регіону, переважна частина страхових платежів надходить від майнових видів страхування. Варто забезпечити захист прав громадян, мінімізувати

ризик не визнання страхових випадків, ризик покриття збитків невчасно або не у повному обсязі, можливо, навіть через систему стимулів податкового характеру. Визначено страхові компанії – лідери Житомирщини в період з 2016 по 2019 рр., до яких з кожним роком зростає довіра – Страхової Групи «ТАС», НАСК «Оранта». Досліджено види страхування, які сприяють найбільшому надходженню страхових платежів Житомирського регіону: ОСАЦВ, КАСКО, Майно.

References

Bochkareva, T. O. & Zhuravka, O. S. (2015). Finansova bezpeka suchasnoho strakhovoho rynku Ukrayiny [Financial security of the modern insurance market of Ukraine]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 6 (1), 57–65 [in Ukrainian].

Dyba, V. A. (2016). Suchasnyy stan ta perspektyvy rozvytku strakhovykh kompaniy v Ukrayini [Current state and prospects of development of insurance companies in Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava*, 11, 80–83 [in Ukrainian].

Fesenko, N. V. & Yaremchenko, L. M. (2019). Stan ta perspektyvy funktsionuvannya strakhovoho rynku Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi [State and prospects of functioning of the insurance market of Ukraine in the conditions of globalization]. *Ekonomika ta derzhava*, 8, 28–34. doi: <http://doi.org/10.32702/2306-6806.2019.8.28> [in Ukrainian].

Forinshurer (2020). Kak pandemiya koronavirusa COVID-19 povliyaet na globalnyu industriyu strakhovaniya? [How will the COVID-19 coronavirus pandemic affect the global insurance industry?]. *Forinshurer strahovanie*. Retrieved from: <https://forinsurer.com/news/20/05/07/37960> [in Russian].

Forinshurer (2020). Rejting strahovykh kompanij Ukrainy [Rating of insurance companies of Ukraine]. *Forinshurer strahovanie*. Retrieved from <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> [in Russian].

Halushchak, V. V. (2019). Innovatsiyi yak chynnyk pidvyshchennya efektyvnosti strakhovoyi diyalnosti [Innovation as a factor in improving the efficiency of insurance activities]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, 46 (2), 53–58. doi: <https://doi.org/10.32843/bses.46-31> [in Ukrainian].

Kulyna, H. & Farion, Ya. (2017). Svitovyi rynek strakhovykh posluh v umovakh zminy paradyhmy hlobalnoho ekonomichnoho rozvytku [The world market of insurance services in the context of

changing the paradigm of global economic development]. *Svit finansiv*, 3 (52), 48–59 [in Ukrainian].

Malikova, I. P. (2017). Otsinka kontsentratsii strakhovoho rynku Ukrainy, yii zviazok z protsesamy monopolizatsii ta konkurentsii [Assessment of the concentration of the insurance market of Ukraine, its connection with the processes of monopolization and competition]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Ser. Ekonomichni nauky*, 23 (3), 76–79 [in Ukrainian].

Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh (2020). Informatsiya pro stan i rozvytok strakhovoho rynku Ukrayiny [Information about the state and development of the insurance market of Ukraine]. *Natskomfinposluh*. Retrieved from <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html> [in Ukrainian].

Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuie derzhavne rehuliuвання u sferi rynkiv finansovykh posluh (2018). Pro Polozhennia pro oboviazkovi kryterii i normatyvy do statnosti kapitalu ta platospromozhnosti, likvidnosti, prybutkovosti, yakosti aktyviv ta ryzykovosti operatsii strakhovyka [About the Thesis on the obligatory criteria and standards for the statistically capital and solvency, liquidity, profitability, and the quality of assets and operational efficiency of the insurance company]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18#Text> [in Ukrainian].

Onisiforova, V. Yu., Bolotova, T. M. & Ostapenko, L. O. (2018). Analiz rynku strakhovykh posluh Ukrainy [Analysis of the insurance services market of Ukraine]. *Problemy i perspektyvy rostu pidpriemnytstva*, 21, 137–149. doi: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2018.21.0.137> [in Ukrainian].

Pidsumky diyal'nosti strakhovykh kompaniy za I kvartal 2020 roku [Results of insurance companies for I quarter of 2020]. (2020). *Natskomfinposluh*. Retrieved from:

https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/SK/sk_I_%202020.pdf [in Ukrainian].

Ruda, O. L. (2020). Rozvytok strakhovoho rynku v Ukrayini [Development of the insurance market in Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 2. doi: 10.32702/2307-2105-2020.2.55 [in Ukrainian].

Tanchak, Ya. A. (2018). Analitychna otsinka suchasnoho stanu ta perspektyv rozvytku rynku strakhuvannya zhyttya v Ukrayini [Analytical assessment of the current state and prospects of life insurance market development in Ukraine]. *Visnyk ZhDTU: Ekonomika, upravlinnya ta administruvannya*, 4 (86), 105–110. doi: [https://doi.org/10.26642/jen-2018-4\(86\)-105-110](https://doi.org/10.26642/jen-2018-4(86)-105-110) [in Ukrainian].

Ukrainskiy nauchno-issledovatel'skiy institut «Prava i ekonomicheskikh issledovaniy» (2017). Itogi strakhovogo rynku 2016 [Results of the insurance market for 2016]. *Insurance TOP*, 1 (57), 38–80 [in Russian].

Ukrainskiy nauchno-issledovatel'skiy institut «Prava i ekonomicheskikh issledovaniy» (2018). Itogi strakhovogo rynku 2017 [Results of the insurance market for 2017]. *Insurance TOP*, 1 (61), 34–66 [in Russian].

Ukrainskiy nauchno-issledovatel'skiy institut «Prava i ekonomicheskikh issledovaniy» (2019). Itogi strakhovogo rynku 2018 [Results of the insurance market for 2018]. *Insurance TOP*, 1 (65), 32–68. [in Russian].

Ukrainskiy nauchno-issledovatel'skiy institut «Prava i ekonomicheskikh issledovaniy» (2020). Pidsumky strakhovoho rynku 2019 [Results of the insurance market for 2019]. *Insurance TOP*, 1 (69). Retrieved from <https://forinsurer.com/files/file00673.pdf>. [in Russian].

Zhuravka, O. S. & Vasylchuk, A. Yu. (2017). Analiz suchasnoho stanu strakhovoho rynku Ukrayiny [Analysis of the current state of the insurance market of Ukraine]. *Efektivna ekonomika*, 3. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_3_33 [in Ukrainian].